

Danskerne bor stadig socialt blandet

Spørgsmålet er i bund og grund enkelt: Er der en stigende tendens til, at rige, veluddannede med gode job klumper sig sammen og bor dør om dør, mens de fattige, arbejdsløse uden uddannelse bliver henvist til andre kvarterer?

Svaret er lige så enkelt: Nej. I forhold til boliger i Danmark er det en myte, at krage i stigende grad søger mage.

En ny analyse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed viser, at danskerne i høj grad bor på kryds og tværs ved siden af hinanden: Rige med fattige. Højtuddannede med ufaglærte. Arbejdsløse med beskæftigede. Analysen viser også, at bevægelserne – de seneste tyve år – er små.

”Vi har undersøgt, hvordan vi har boet fra 1985 og frem til 2003. Resultatet er klart: Der er sket meget lidt i forhold til at bo. Vi kan *ikke* påvise entydige tendenser til, at rige, veluddannede søger sammen, mens fattige bistandsklienter er overladt til andre kvarterer. Vi bor fortsat lige så blandet som dengang,” siger forskningschef Torben Tranæs, Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Den nye analyse bygger på et særdeles minutiøst studie af et Danmarkskort: Kortet er delt op i små boligområder stykket sammen af enheder på 100 gange 100 meter. For hele landet og for de større byer har man regnet på, hvor mange fra specifikke grupper, der skal flytte, for at de bor lige så spredt som den øvrige befolkning.

For eksempel: I nogle områder bor der mange rige. I andre bor der få. Spørgsmålet er, hvor mange rige der skal flytte for, at de bor lige så spredt som den øvrige befolkning? Jo mere adskilt befolkningsgrupperne bor – rige for sig, bistandsklienter for sig – jo flere skal flytte for at

Danskerne bor lige så blandet i dag som for tyve år siden

TABEL I

D-indeks	Danmark 1985	Danmark 2003	Opdeling er ...
Sociale ydelsesmodtagere	26	27	... svagt stigende
Personer m. høj indkomst	27	28	... svagt stigende
Lavtuddannede personer	22	21	... svagt faldende

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

opnå ens bolig mønstre. Og jo højere bliver det såkaldte D-indeks, der netop beskriver, hvor stor en andel der skal flytte boligområde, før befolkningsgrupperne bor ens.

”D-indeksene er små. Uanset, om man kigger på beskæftigede i forhold til ikke-beskæftigede, højtloønnede i forhold til lavtlønnede, eller højtuddannede i forhold til mennesker med knap så høj en uddannelse. Den danske befolkning bor fortsat meget blandet,” siger forsker i Forskningsenheden Marie Louise Schultz-Nielsen, der peger på, at bevægelserne i D-indekset har været meget små i perioden 1985-2003.

”Vi ser en svag tendens til, at indkomstgrupperne bor mere adskilt end tidligere, og at mennesker på sociale ydelser bor lidt mere samlet end tidligere. Men modsat ser vi også en svag tendens til, at højtuddannede i dag har spredt sig mere i forhold til resten af befolkningen. Det samlede billede er, at der *ikke* er sket nogen markant bevægelse, hverken i den ene eller anden retning,” siger Marie Louise Schultz-Nielsen.

Den eneste befolkningsgruppe, som i udtalt grad koncentrerer sig andre steder end resten, er ikke-vestlige indvandrere. Over halvdelen af indvandrerne skal flytte, hvis deres bolig mønster skal være ligesom danskernes.

Tabellen viser det såkaldte D-indeks. Det angiver, hvor stor en del af en befolkningsgruppe – lavtuddannede, rige, folk på sociale ydelser – der skal flytte for, at den bor lige så spredt som resten af befolkningen. F.eks. skal 27 procent af de, der modtager sociale ydelser i 2003, flytte for at bo på præcis samme måde som de, der ikke modtager sociale ydelser.

Med et banebrydende nyt undersøgelsesdesign er det analyseret hvem, der bor som naboer til hvem, i Danmark. Landet er opdelt i små nabolag stykket sammen af enheder på 100 gange 100 meter.

Ikke mere social opsplnitning i dag – men mere etnisk

Der er ikke tegn på, at befolkningen i stigende grad bosætter sig sammen med ligestillede. De seneste tyve år er der kun sket små forskydninger i, hvor meget personer, der ligner hinanden – i forhold til løn, uddannelse eller sociale ydelser – bor adskilt fra andre. Danskere bor lige så blandet som for 20 år siden. Side 3

Indvandermagneter med forskellig skæbne

Landets fire største byer har i de seneste tyve år udviklet sig vidt forskelligt i forhold til indvandreres boligmønstre på trods af, at andelen af indvandrere er steget. I København og Aalborg bor indvandrerne i dag lidt mere som danskerne i forhold til, hvad de gjorde for tyve år siden. I Odense og Århus er det gået lige modsat. Side 7

Indvandrere bor meget adskilt fra resten af befolkningen i mange provinsbyer

Mange indvandrere i gadebilledet er ikke kun et storbyfænomen i Danmark. Mellemstore byer som Farum, Frederiksværk og Ringsted har nu forholdsvis lige så mange indvandrere som landets største byer. I nogle byer bor indvandrerne meget adskilt fra den øvrige befolkning. Side 10

Fra Vesterbro til Brønshøj

Københavns kvarterer – inklusive forstæder – har i de sidste tyve år haft en særdeles forskellig skæbne i forhold til bosætning af ikke-vestlige indvandrere. Vesterbro var i 1985 nummer to på listen over bydele med højest koncentration – i dag er bydelen end ikke på top ti. Side 12

Fordel at bo sammen med landsmænd

Flygtninge integreres lettere på det danske arbejdsmarked, hvis de bor i kommune med landsmænd. Men det skal netop være landsmænd. Bor de derimod sammen med mange flygtninge fra andre nationer, forringer det deres jobmuligheder og arbejdsindkomst. Side 14

En befolkning deler sig op?

Af Anna Piil Damm, Marie Louise Schultz-Nielsen og Torben Tranæs med kommentarer og vurderinger af Rikke Hvilshøj, Henrik Sass Larsen og Svein Blom.

Gyldendal, 2006.

(Udkommer den 9. juni).

ISBN: 87-02-03000-4

Pris: 279 kr.

Vi bor ikke mere socialt adskilt end tidligere - men mere etnisk

Påstanden om det modsatte flourer fra tid til anden.

Altså påstanden om, at de velstående områder – for eksempel de, der ligger nord for København – suger flere og flere rige, ressourcestærke familier til sig og bliver til rene rigmandsghettoer. Og modsat: At man finder andre områder, der synker stadig dybere ned i armod, fordi kun de fattige, uuddannede, ressourcetsvage familier uden andre muligheder bliver tilbage.

Men billedet er ikke dækkende, hvis man skal beskrive udviklingen i Danmark i de seneste tyve år. Det viser en ny analyse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed publiceret i bogen *En befolkning deler sig op?*

I den korte version har analysen fire hovedkonklusioner. Nemlig: (1) At mennesker, der ligner hinanden, har tendens til at bo i nærheden af hinanden, (2) at tendensen ikke er særlig voldsom (med én væsentlig undtagelse, nemlig indvandrere fra ikke-vestlige lande), (3) at der ikke er noget, der tyder på øget social opsplitning gennem de seneste tyve år, men (4) øget etnisk adskillelse.

Hvis man kigger på specifikke befolkningsgrupper, er konklusionen på analysen, at i løbet af de seneste tyve år har de højtlonnede adskilt sig en lille smule mere fra den øvrige befolkning; at det samme gør sig gældende for mennesker, der modtager sociale ydelser; og at der modsat er en tendens til, at mennesker med høj uddannelse blander sig mere med de øvrige dele af befolkningen. Kun gruppen af ikke-vestlige indvandrere er i dag bomæssigt mere adskilt fra danskerne, end de var for 20 år siden.

Analysen – der giver et overblik over befolkningens bosætningsmønstre i dag sammenlignet med for tyve år siden – bygger på nogle meget præcise afgrænsninger af boligområder i Danmark. Landet er simpelthen delt op i små boligområder, der er stykket sammen af celler på 100 gange 100 meter.

JENS DIGE, POLIFOTO

Boligmæssig adskillelse er blevet analyseret med hensyn til fire ting, nemlig indkomst, uddannelse, sociale ydelser og etnisk oprindelse. For hver af disse fire ting er der foretaget to beregninger, en som måler forskellene mellem boligområder, og en som måler forholdene inden for boligområderne.

De to indekser

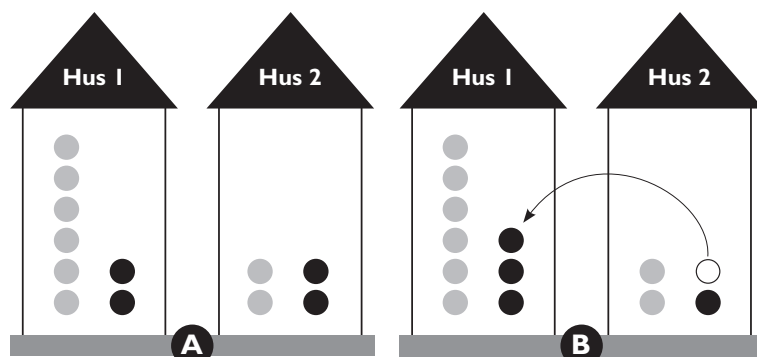
Det første er et såkaldt D-indeks – et dissimulationsindeks. Dissimilation er det modsatte af assimilation, sammensmeltning. D-indekset måler – på en skala fra 0 til 100 – hvor uens vi bor. Man kunne også kalde det et ”Hvor-mange-skal-flytte”-indeks. Konkret viser D-indekset nemlig, hvor stor en an-

Den danske befolkning splitter sig ikke op, men bor blandet.

Hovedkonklusionerne er (1) at mennesker, der ligner hinanden, har tendens til at bo i nærheden af hinanden, (2) at tendensen ikke er særlig voldsom (med én væsentlig undtagelse, nemlig indvandrere fra ikke-vestlige lande), og (3) at der ikke er noget, der tyder på øget social opsplitning gennem de seneste tyve år – (4) men øget etnisk.

D-INDEKS – Dissimilationsindeks

FIGUR 1

Det såkaldte D-indeks – dissimilationsindeks – måler, hvor uens vi bor. Helt konkret måler det, hvor stor en del af en minoritetsgruppe, der skal flytte, før gruppen bor ligesom majoriteten – derfor kan man kalde det "Hvor-mange-skal-flytte"-indeks. I figuren udgør minoriteten en tredjedel af befolkningen. I situation A bor halvdelen af minoritetsgruppen i hus 1, mens den anden halvdel bor i hus 2. $\frac{3}{4}$ af majoritetsgruppen bor derimod i hus 1 mod $\frac{1}{4}$ i hus 2. Disse forskelle er udlignet i situation B, hvor 1 person (svarende til 25 pct.) af minoritetsgruppen er flyttet. I situation A er D-indeks 25 pct., og i situation B er det nul.

del af en udvalgt gruppe, der skal flytte, for at den bor præcis som resten af befolkningen. Hvis D-indekset er 0, bor de som alle andre. Hvis det er 100, så bor de helt skævt i forhold til den øvrige befolkning: Alle fra mindretallet bor visse steder, mens alle øvrige bor andre steder. Man regner med, at D-indeks under 30 er små – her bor befolkningen forholdsvis blandet – og at man skal op over 60, før man kan tale om en segregeret, eller adskilt, befolkning.

Den anden beregning – i forhold til de mange små boligområder landet er delt op i – er et såkaldt I-indeks, hvilket står for isolationsindeks. Det måler nemlig, hvad sandsynligheden er for, at et (tilfældigt) menneske fra en minoritetsgruppe møder en anden fra samme minoritetsgruppe, hvis vedkommende går uden for sin hoveddør. Man kunne kalde det et "Hvor-afsondret-bor-de"-indeks.

En væsentlig forskel på D-indekset og I-indekset er, at det sidste er meget påvirket af, hvor stor en minoritetsgruppe rent faktisk er: Jo flere fra samme minoritet, der lever samlet, desto større er muligheden for at leve afsondret fra det øvrige samfund – og jo større kan I-indekset blive.

Et eksempel: Hvis man forestiller sig en minoritetsgruppe, der bor fordelt over boligområderne præcis som resten af befolkningen, så er D-indekset 0. I-indekset derimod vil variere med, hvor stor en minoritet der er tale om. Kun når D-indekset er lig med 1 – og de to grupper der-

for bor fuldstændig adskilt – vil I-indekset ikke afhænge af, hvor stor minoritetsbefolkningen er, og værdien vil altid være lig med 1.

Folk uden job bor lidt mere adskilt

I løbet af de seneste tyve år er mennesker på sociale ydelser kommet til at bo lidt mere adskilt fra resten af befolkningen. Men hverken i 1985 eller i 2003 er tendensen til, at overførselsmodtagere bor adskilt fra resten af befolkningen dog overvældende stærk.

Undersøgelsen går på andelen af de 18-60-årige, der – til trods for at de er i den erhvervsaktive alder – ikke er i beskæftigelse eller ordinær uddannelse. De er førtidspensionister, ledige, aktiverede eller på en anden social overførsel, eksempelvis revalidering.

Hvis alle uden arbejde boede tæt sammen i de samme områder, er det ikke svært at forestille sig, hvor massiv den sociale arv ville blive: Uanset hvor et barn i området kiggede hen, ville det ikke kunne få øje på ét eneste menneske, der havde arbejde som en del af sin identitet.

Men sådan er situationen altså ikke, når vi kigger på Danmark som helhed: Kun 27 procent af dem, der modtager sociale ydelser, skal flytte, for at gruppen som helhed bor lige så spredt, som den øvrige befolkning gør det. Det tilsvarende tal var i 1985 26 procent.

I samme periode er I-indekset steget: Der var i 2003 21 procent chance for, at en modtager af sociale ydelser tilfældigt stødte ind i en anden overførselsmodtager i sit nabolag. Chancen var mindre i 1985, hvor den lød på 17 procent.

Hovedforklaringen på stigningen er ikke, at ydelsesmodtagernes boligmønster er blevet mere afvigende men derimod, at

TABEL 2

Modtagere af sociale ydelser bor lidt mere adskilt i dag end for tyve år siden

Modtagere af sociale ydelser i f.t. resten af befolkningen	1985	2003
D-indeks	26	27
I-indeks	17	21

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

der på de tyve år er kommet flere af dem:

Mens det i 1985 var 12,1 procent, som var på overførselsindkomst, var andelen steget til 14,4 procent i 2003.

De lavtuddannede bor spredt

I forhold til uddannelse er der i perioden 1985 til 2003 sket en afgørende udvikling: Mens kun godt hver anden 30-60-årige tilbage i 1980'erne havde en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse, så var andelen steget markant i 2003: To ud af tre 30-60-årige havde i 2003 en tilsvarende uddannelse. Man kan også sige det modsat: Andelen, der ikke har nogen erhvervskompetencegivende uddannelse, er faldet. I 1985 var det hver anden, i 2003 var det hver tredje. Netop den udvikling bærer analysen præg af. Hvis man – som vi har gjort her – fokuserer på mennesker med grundskole som højeste uddannelse, så er de i løbet af perioden blevet langt mere integreret, end de var i starten. I 1985 var der 47 procent sandsynlighed for, at et menneske med grundskoleniveau tilfældigt mødte et andet på samme niveau uden for sin hoveddør. I 2003 var sandsynligheden faldet til 30 procent – I-indekset er faldet.

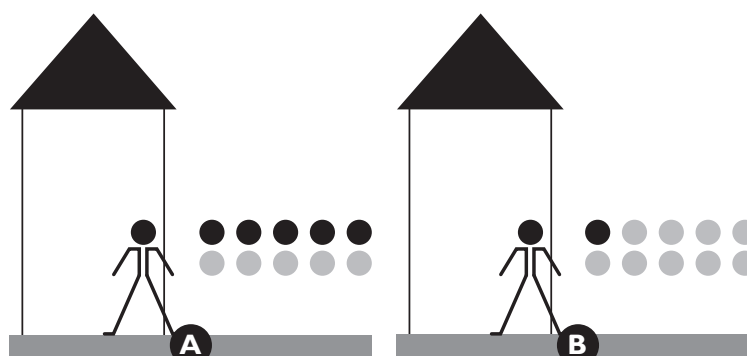
TABEL 3
De lavtuddannede er blevet mindre boligmæssigt adskilte fra resten af befolkningen de seneste tyve år

Grundskole i f.t. resten	1985	2003
D-indeks	24	22
I-indeks	47	30

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

I dag er det mest sandsynligt, at et menneske uden uddannelse uden for sin gadedør støder ind i et menneske, der har en uddannelse bag sig. Og det er der to forklaringer på: Den ene er – som nævnt – at andelen af uddannede er vokset. Den anden, at mennesker med samme uddannelsesniveau har spredt sig lidt i perioden. D-indekset – "Hvor-mange-skal-flytte"-indekset – for mennesker, der kun har grundskole bag sig, er faldet en smule i perioden fra 24 til 22 procent. 22 procent

I-INDEKS – Isolationsindeks

af de lavtuddannede skulle altså flytte, hvis de skulle bo spredt præcis som andre.

Der er altså fortsat en tendens til, at mennesker med samme uddannelsesniveau bor i de samme boligområder. Men tendensen er lille og svagt faldende.

De højtlønnede bor en anelse mere for sig selv i dag end tidligere

På samme måde er det undersøgt, om der – de seneste tyve år – har været en tendens til, at danskerne i stigende grad bor tæt på mennesker, der har samme indkomst som dem selv? Analysen bygger på en inddeling af befolkningen i fjerdedele (kvartiler) efter bruttoindkomster – hvilket vil sige alle indkomster med undtagelse af aktieindkomst og boligstøtte. Her er der fokuseret på den rigeste fjerdedel – kaldet 4. kvartil. Det viser sig, at D-indekset for den rigeste fjerdedel har bevæget sig en lille smule, fra 27 procent i 1985 til 28 procent i 2003. Og på samme måde har I-indekset bevæget sig lidt opad, fra 31 procent til 33 procent.

TABEL 4
De rigeste bor en anelse mere adskilt i dag end for tyve år siden

Den rigeste fjerdedel i f.t. til resten	1985	2003
D-indeks	27	28
I-indeks	31	33

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Det såkaldte I-indeks – isolationsindeks – måler, hvad sandsynligheden er for, at et (tilfældigt) menneske fra en minoritetsgruppe uden for sin hoveddør møder en anden fra samme minoritetsgruppe. Man kunne kalde det et "Hvor-afsondret-borde"-indeks. I figuren er der – i situation A – en 50 pct. sandsynlighed for, at en person møder en af sin egen slags. Derfor er I-indekset 50 pct. I situation B er I-indekset 10 pct.

De højtlønnede lever altså stort set lige så adskilt – eller lige så lidt adskilt – fra den øvrige befolkning i dag, som de gjorde for tyve år siden; bevægelsen mod mere adskillelse har været meget lille.

Rockwool Fondens Forskningsenhed har i øvrigt lavet samme beregning, hvor bruttoindkomsten er byttet ud med den disponible indkomst – hvilket vil sige bruttoindkomst plus aktieindkomst plus boligstøtte minus skat. Billedet for disponibel indkomst er det samme som for bruttoindkomst. Niveauet for D-indekset er lidt lavere – men den svagt stigende tendens genfindes også her.

Øget adskillelse af indvandrere

Andelen af ikke-vestlige indvandrere i Danmark er steget betydeligt fra 1985 til 2003. I 1985 udgjorde de 1,5 procent af befolkningen, mens andelen i 2003 var steget til 5,9 procent af befolkningen eksklusive vestlige indvandrere – altså en firedobling.

Denne stigning har betydning for isolationsindekset – I-indekset. Det stiger fra 9 procent til 23 procent. I 2003 har en indvandrer altså lidt større sandsynlighed for at støde ind i en anden indvandrer i sit boligområde, end en overførselsmodtager har for at møde en anden overførselsmodtager. Men der er én væsentlig forskel på de to grupper: Der er langt færre indvandrere, end der er overførselsmodtagere – 6 mod ca. 14 procent. Når sandsynligheden alligevel er den samme, må det betyde, at indvandrerne bor meget mere koncentreret i nogle få områder.

At det netop forholder sig sådan, viser D-indekset: Det ligger på 54 procent i 2003. En forklaring på det høje D-indeks er formentlig, at ikke-vestlige indvandrere

(i modsætning til overførselsmodtagere) er gift med hinanden. Det øger koncentrationen af indvandrere i bestemte områder.

D-indekset for 2003 er højt, men det er faktisk faldet siden 1985, hvor det var på 60 procent. I denne analyse er det ikke undersøgt, hvorfor det er sket – men det virker sandsynligt, at den bevidste spredningspolitik har spillet en væsentlig rolle. Fra 1989 af har man forsøgt at placere flygtninge, så alle kommuner fik deres del. Fra 1995 og frem har man f.eks. målrettet spredt de mange jugoslaviske flygtninge, der kom til landet. Og fra 1999 har der været et formaliseret samarbejde mellem kommunerne og Udlændingestyrelsen om placering – især i de kommuner, der i forvejen havde få flygtninge fra tredjelande.

TABEL 5

Ikke-vestlige indvandrere bor samlet set mere adskilt i dag end for tyve år siden

Ikke-vestlige indvandrere i f.t. resten	1985	2003
D-indeks	60	54
I-indeks	9	23

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

En samlet vurdering af D- og I-indekse er, at ikke-vestlige indvandrere bor forholdsvis adskilt fra den øvrige befolkning i dag, og også mere adskilt end for 20 år siden: D-indekset er faldet lidt, mens I-indekset er steget meget. I gennemsnit bor ikke-vestlige indvandrere i nabolag, hvor de udgør ca. en fjerdedel af beboerne, skønt de kun udgør 6 procent af befolkningen.

AF MARIE LOUISE SCHULTZ-NIELSEN

Indvandermagneter med forskellig skæbne

Til trods for, at Københavnsområdet er meget indvandreret i forhold til resten af Danmark, så er det faktisk ikke her, at indvandrerne lever mest afsondret fra resten af samfundet.

Problemet er langt større i Odense og Århus. I både den fynske og jyske hovedstad har indvandrere i helt særlig grad slået sig ned i bestemte områder, hvor de lever dør om dør – ret afsondret fra det øvrige samfund.

København, Århus, Odense og Aalborg – landets fire største byer – ligner hinanden på ét centralt punkt i forhold til ikke-vestlige indvandrere: De er alle blevet indvandermagneter for resten af landet. Mens ikke-vestlige indvandrere i Danmark som helhed i 2003 udgjorde 5,9 procent af befolkningen eksklusive vestlige indvandrere, så var der flere indvandrere i storbyerne. Kun lidt flere i Aalborg (6,1 procent), men mange flere i København (11,4 procent), Århus (10,5 procent) og Odense (9,8 procent).

Men de fire byer ligner ikke bare hinanden. De har derimod udviklet sig helt forskelligt i forhold til, hvor indvandrerne bor. De kan faktisk placeres i to lejre: Odense og Århus i den ene lejr. København og Aalborg i den anden.

Tilnærmelse i København og Aalborg

København og Aalborg har det til fælles, at indvandrerens bosætningsmønster ligner danskernes lidt mere i dag, end det har gjort tidligere. Det kan man se, hvis man studerer D-indekset for ikke-vestlige indvandrere, altså "Hvor-mange-skal-flytte-indekset".

I København – der er defineret som den storkøbenhavnske by og ikke som Københavns Kommune – skulle 48 procent af indvandrerne i 1985 flytte til andre boligområder, hvis deres fordeling skulle svare til danskernes. Siden dengang er der kommet mange flere indvandrere til, men alligevel bor de samlet set ikke mere afvigende i dag end tidligere.

Tværtimod er der sket en lille tilnærmelse: 47 procent af indvandrerne skal i dag flytte for at bo lige så spredt som danskerne i storbyen.

Samme udvikling har man set i Aalborg: D-indekset er faldet fra 50 procent for tyve år siden til 43 procent i dag.

At indvandrerne ikke bor så afsondret fra andre som man skulle tro i de to byer, kan man også se ved at fokusere på I-indekset, isolationsindekset.

Det fortæller, hvor stor sandsynlighed der er for, at en indvandrer møder en anden indvandrer, når han går uden for sin gadedør.

I både København og Aalborg er indekset steget i løbet af de seneste tyve år, hvilket er en følge af, at minoritetsgruppen er blevet større. Begge områder – navnlig København – har en større koncentration af indvandrere end resten af landet, men I-indekset adskiller sig ikke tilsvarende: I-indekset for ikke-vestlige indvandrere er i 2003 på 23 pro-

Gellerupparken ved Århus huser en meget stor koncentration af indvandrere.

Århus og Odense er de byer i Danmark, hvor indvandrerne lever mest afsondret.

TABEL 6

Boligmønster for ikke-vestlige indvandrere

	København		Aalborg	
	1985	2003	1985	2003
Andel (%)	3,8	11,4	0,9	6,1
D-indeks	48	47	50	43
I-indeks	12	26	5	14

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

cent på landsplan, og det er 26 procent for København, skønt koncentrationen er dobbelt så høj her. Aalborg ligger under gennemsnittet med et I-indeks på kun 14 procent, selv om koncentrationen svarer til landsgennemsnittet.

Tilbage står dog stadig et billede af to byer med en betydelig adskillelse mellem ikke-vestlige indvandrere og danskere, skønt det kunne have været mere udtalt givet koncentrationen af indvandrere i de to byer.

Samlet i udkanten af Odense og Århus

Det er gået modsat i Odense og Århus.

Her har den store stigning i antallet af indvandrere haft helt andre konsekvenser: Indvandrerne bosætningsmønster er nemlig blevet mere forskelligt fra danskernes.

For begge byer gælder det, at D-indekset er steget de seneste tyve år: I 1985 var D-indekset i Århus på 56 procent. Små tyve år senere er det steget til 61 procent. I Odense bevægede indekset sig i samme periode fra 58 procent til 62 procent.

Både Århus og Odense ligger dermed i

det, man kunne kalde for D-indeksets røde zone. Niveauet er også højt internationalt set, jf. tabel 8. Når D-værdien overstiger 60 procent, taler man om stor adskillelse – høj grad af segregering – af befolkningsgrupper.

Isolationsindekserne fra de to byer understøtter samme billede. Indvandrerne er blevet markant mere isolerede og afsondrede fra andre i de to byer de seneste tyve år. Med et niveau i 2003 for I-indeks på henholdsvis 41 procent og 40 procent er Århus og Odense de byer i Danmark, hvor indvandrerne lever mest isoleret overhovedet.

TABEL 7

Boligmønster for ikke-vestlige indvandrere

	Århus		Odense	
	1985	2003	1985	2003
Andel	2,2	10,5	2,0	9,8
D-indeks	56	61	58	62
I-indeks	10	41	8	40

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Som det fremgår af artiklen om udviklingen i indvandrerandele i København andetsteds i dette nyhedsbrev, så tangeres isolationen i Århus og Odense af den isolation, indvandrere oplever i visse områder af Storkøbenhavn. Men ingen andre byer – heller ikke den storkøbenhavnske med sit I-indeks på 26 procent – når op på samme niveau for isolation som i den fynske og jyske hovedstad.

AF MARIE LOUISE SCHULTZ-NIELSEN

TABEL 8

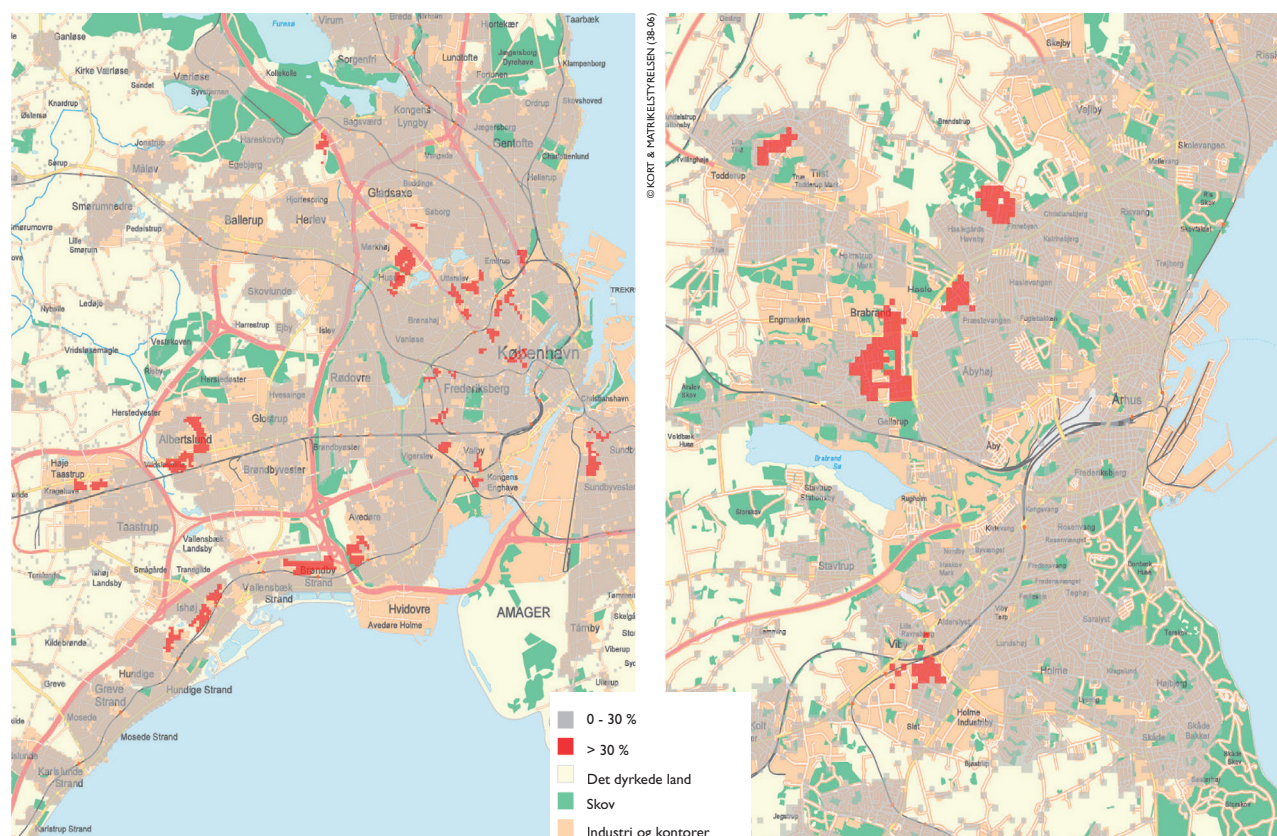
Etnisk opdeling i udvalgte byer

		D-indeks	I-indeks	Målt på
Hovedstæder	Washington	63	65	Sorte vs. hvide
	København	47	26	Ikke-vestlige indvandrere vs. danskere
	Oslo	43	32	Ikke-vestlige indvandrere vs. nordmænd
	London	40	–	Ikke-hvide vs. hvide
Andre byer	Århus	61	41	Ikke-vestlige indvandrere vs. danskere
	Odense	62	40	Ikke-vestlige indvandrere vs. danskere
	Aalborg	43	14	Ikke-vestlige indvandrere vs. danskere
	New York	81	74	Sorte vs. hvide
	Chicago	80	78	Sorte vs. hvide
	Los Angeles	66	65	Sorte vs. hvide

Kilder: Oslo: Svein Blom (2006): "Komparative randbemærkninger om etnisk bostedssegregasjon i Danmark og Norge" i Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs (2006); London: Ceri Peach (1996): "Does Britain have ghettos?"; Amerikanske storbyer: US Census Bureau (2002): "Racial and Ethnic Residential Segregation in the United States: 1980-2000".

Note: De amerikanske storbyer er opdelt i boligområder med ca. 4.000 personer, mens områderne i London, Oslo og Danmark består af områder med op til 1.000 personer. Store boligområder giver mindre indekstal.

Koncentrationen af ikke-vestlige indvandrere i København og Århus i 2003, %

Indvandrerghettoer i Danmark?

Begrebet indvandrerghetto bruges tit, når man omtaler områder som Vollsmose, Gellerup og Mjølnerparken.

Men vi har ingen rigtige ghettoer i Danmark. Rigtige ghettoer har man igennem tiden set i republikken Venedig, i Østeuropa (jøder), i Sydafrika (sorte), i USA (sorte) og i Østasien (race/lavkaste). Definitionen på en ghetto lyder: (1) Andre skal opfatte minoritetsgruppen, der er henvist til ghettoen, som farlig, (2) minoritetsgruppen skal være begrænset i at bosætte sig andre steder,

(3) området skal være klart afgrænset i forhold til øvrige kvarterer, og (4) der skal opbygges parallelle institutioner for beboerne, for eksempel egne skoler, kirker og fagforeninger.

Indvandrer-tætte boligområder i Danmark er generelt så etnisk heterogene og små, at man vanskeligt kan forestille sig parallelle samfund opbygget her. Indvanderne bor ikke fuldstændig afsondret, men sammen med andre med svag arbejdsmarkeds-tilknytning.

Områderne er udsatte boligområder, mere end de er ghettoer.

Kort over Århus og København illustrerer, hvordan indvander-nes bosætning adskiller sig fra hinanden i de to byer. I Århus bor indvanderne meget koncentreret i få store bydele langt fra centrum. I København bor indvanderne i flere mindre kvarterer – nogle tæt på centrum, andre ikke.

Indvandrere bor adskilt fra danskere i mange provinsbyer

Gennem de seneste tyve år har en lang række mellemstore danske provinsbyer oplevet en vækst i antallet af ikke-vestlige indvandrere.

En betydelig indvandrerandel er på ingen måde et storbyfænomen i Danmark. Mellemstore byer som Farum, Frederiksværk, Helsingør, Slagelse og Ringsted ligger helt på niveau med København, Odense og Århus i forhold til, hvor stor en andel af befolkningen indvandrere udgør.

TABEL 9

Andel indvandrere, mellemstore byer, %

Ikke-vestlige indvandrere som andel af befolkningen	1985	2003
Størst indvandrerandel		
Farum	6,6	15,4
Frederiksværk	6,7	10,6
Helsingør	4,3	10,3
Slagelse	2,6	10,1
Ringsted	2,8	10,0
Mindst indvandrerandel		
Rønne	0,5	2,9
Dragør	0,5	2,7
Fredensborg	1,1	2,5
Vojens	0,5	2,2
Sæby	0,1	2,0

Note: Tabellen dækker alene byer på mellem 10.000 og 99.000 indbyggere.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Hvis boligmæssig integration af den nye gruppe borgere har været målsætningen, så er man i flere af de mellemstore byer – byer på mellem 10.000 og 99.000 indbyggere – sluppet dårligt fra opgaven: Indvandrerne bor tæt i få afgrænsede områder.

En by som Ikast illustrerer udviklingen

I Ikast har man – på lige fod med resten af landet – oplevet, at andelen af ikke-vestlige indvandrere er steget de seneste tyve år. I 1985 udgjorde indvandrerne 2,4 procent af befolkningen, men siden er

andelen steget til 7,7 procent. Andelen er over landsgennemsnittet på 5,9 procent, men for eksempel langt under andelen på Nørrebro eller i Ishøj, hvor indvandrerne udgør henholdsvis 23,2 og 29,3 procent.

Til trods for det moderate antal indvandrere i Ikast er chancen for, at en indvandrer tilfældigt møder en anden indvandrer i sit boligområde næsten den samme som for en indvandrer i Ishøj eller på Nørrebro. Som det fremgår af tabel 10, har Ikast nemlig et isolationsindeks på 37 procent i 2003 – hvilket ikke adskiller sig voldsomt fra de 40 og 41 procent, der gælder for Ishøj og Nørrebro med henholdsvis 4 og 5 gange så mange indvandrere.

Når en ikke-vestlig indvandrer i den midtjyske by i dag stiller sig uden for sin gadedør, er flere end hver tredje af dem, han støder ind i, altså en anden indvandrer – til trods for at kun hver 13. indbygger i Ikast er indvandrer.

Det samme gør sig – om end i lidt mindre omfang – gældende i en by som Esbjerg. Her er kun hver 15. indbygger indvandrer (6,6 procent), men i de områder,

TABEL 10

Isolation blandt indvandrere, mellemstore byer, 2003

	Andel ikke-vestlige indvandrere, %	I-indeks
Byer med størst I-indeks		
Ikast	7,7	37
Esbjerg	6,6	31
Kolding	6,6	30
Horsens	6,7	29
Hørsholm	6,8	29
Byer med mindst I-indeks		
Hedensted	2,9	5
Sæby	2,0	5
Dragør	2,7	4
Fredensborg	2,5	4
Jyllinge	1,6	4

Note: Tabellen dækker alene byer på mellem 10.000 og 99.000 indbyggere.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

hvor de bor, er hver tredje indvandrер – isolationsindekset viser 31 procent.

I forhold til både Ikast og Esbjerg er forklaringen enkel: De – relativt få – indvandrere, der bor i byerne, bor tæt sammen i ganske få boligområder.

De to byers I-indeks er betydeligt højere, end man ser i de provinsbyer, som huser relativt mange indvandrere – for eksempel Farum, Frederiksværk og Helsingør. Her er I-indekset henholdsvis 27, 19 og 22 procent.

De mindste I-indeks finder vi blandt de byer, som har færrest ikke-vestlige indvandrere. Byer som Dragør, Fredensborg og Jyllinge kan alle præstere et I-indeks på 4 procent, men fælles for de tre byer er også, at de har en indvandrerandel på under 3 procent.

Højt D-indeks illustrerer adskillelsen

Den store adskillelse af indvandrere fra øvrige borgere i visse mellemstore danske byer bliver også illustreret, hvis man fokuserer på D-indekset – som beskriver, hvor stor en andel af minoritetsgruppen, der skal flytte for at få samme bosætning som majoriteten.

Hvis et D-indeks er under 30 procent, er der ikke nogen synderlig adskillelse af

POLIFOTO

TABEL 11

Afvigende boligmønstre blandt indvandrere i mellemstore byer, 2003

	Andel ikke-vestlige indvandrere, %	D-indeks
Byer med størst D-indeks		
Haderslev	5,1	65
Ikast	7,7	63
Korsør	6,0	63
Esbjerg	6,6	62
Kalundborg	4,8	61
Byer med mindst D-indeks		
Humblebæk	6,0	34
Hedensted	2,9	34
Stenløse	3,9	33
Dragør	2,7	32
Fredensborg	2,5	30

Note: Tabellen dækker alene byer på mellem 10.000 og 99.000 indbyggere.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

befolkningen. Hvis det ligger mellem 30 og 60 procent, er der tale om en moderat adskillelse, og hvis indekset runder de 60 procent, er der tale om høj adskillelse – segregering – af befolkningsgrupper.

På landsplan er D-indekset for ikke-vestlige indvandrere på 54 procent – hvilket er højt, men altså under den kritiske grænse for, at der er tale om en egentlig segregeret befolkning.

Men den kritiske grænse på 60 procent bliver ikke bare brudt af storbyer som Århus og Odense. Også i byer som Kalundborg, Esbjerg, Korsør, Ikast og Haderslev skal flere end seks ud af ti indvandrere flytte til andre områder for at få skabt en bosætning svarende til danskernes.

AF MARIE LOUISE SCHULTZ-NIELSEN

Indvandrere bor koncentreret i få boligområder i mange mellemstore danske byer.

Fra Vesterbro til Brønshøj

Mens Vesterbro i 1985 var et af Københavns mest iøjnefaldende indvandrerområder, optræder bydelen i dag end ikke på en top ti over de mest indvandrer-tætte områder i Storkøbenhavn.

Lige modsat er det gået i bydelen Brønshøj – især i den del, der ligger nord-vest for Utterslev Mose. For tyve år siden var kun 1 ud af 40 indbyggere i Brønshøj indvandrer – i dag er det knap hver femte.

Københavns kvarterer – inklusive forstæder – har i de sidste tyve år haft en særdeles forskellig skæbne i forhold til bosætning af ikke-vestlige indvandrere.

For tyve år siden var der ingen tvivl om, hvor i det storkøbenhavnske område, man fandt den største koncentration af indvandrere. Det var Ishøj, Vesterbro og Nørrebro. De tre områder var de eneste, hvor andelen af indvandrere lå på omkring ti procent eller mere. Ishøj og Nørrebro ligger fortsat i top med indvandrerandele på 29,3 og 23,2 procent.

Helt modsat er det gået på Vesterbro. Som den eneste bydel i København har indvandrerandelen været konstant i løbet af de tyve år. Mens antallet af ikke-vestlige indvandrere i hele København er tredoblet, er der stort set ikke kommet flere indvandrere på Vesterbro.

Mens store dele af det øvrige København har oplevet en mangedobling af indvandrere i løbet af de seneste tyve år, så er det samme ikke sket på Vesterbro. Byfornyelsen har sat sit præg: Cafeer har erstattet værtshuse, prisen på ejerlejligheder er steget voldsomt, og bydelen fyldes i dag af flere og flere velstående mennesker. Halmtorvet, der tidligere var fyldt af narkoprotituere, er i dag fyldt med cafégæster.

Andel af indvandrere – top ti blandt storkøbenhavnske kvarterer

Top ti 1985		Top ti 2003	
Ishøj Strand By	12,9	Ishøj Strand By	29,3
København V	12,2	København N	23,2
København N	9,8	Brøndby	21,1
København SV	6,9	København SV	20,7
Albertslund	6,7	Albertslund	19,2
Brøndby	5,0	København NV	18,6
Tåstrup	4,7	Brønshøj ¹	18,3
København NV	4,4	Tåstrup	15,9
Fløng, Hedehusene og Baldersbrønde	4,4	Valby	14,7
København S	4,0	København S	13,3
Storkøbenhavn i gennemsnit	3,8	Storkøbenhavn i gennemsnit	11,4

Note: 1) Inklusive Tingbjerg, Husum og Bellahøj.
Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Høje andele i små områder

Indvandreernes bosætning i København ligner danskernes lige så meget eller lige så lidt i dag som for 20 år siden. Indvanderne bor mere spredt i København end i byer som Odense og Århus, se også de to kort på side 9.

Men zoomer man ind og studerer storbyens forskellige kvarterer, suppleres dette billede. Mens Århus og Odense rummer omkring 10 procent indvandrere, er der i mindre områder af Storkøbenhavn tale om langt større andele – fra godt 13 procent til knap 30 procent. Det drejer sig om Brøndby, København SV, Albertslund, Nordvestkvarteret, Brønshøj, Tåstrup, Valby og den indre del af Amager – og som nævnt også om Ishøj og Nørrebro.

Syvdobling på tyve år

I nogle områder af Storkøbenhavn har væksten i indvandrerandel været ekstremt høj. Det drejer sig om Brønshøj, Greve Strand, Rødovre, Vallensbæk og Herlev.

De fem områder har det til fælles, at de i 1985 havde få indvandrere i forhold til byen som helhed. Men siden er det gået stærkt. Mens der i dag i Storkøbenhavn er tre gange så mange indvandrere som for tyve år siden, så har netop de områder oplevet en 5-7-dobling af indvandrerandelen. Mest voldsomt har det været i Brønshøj, hvor indvanderne i dag udgør 18,3 procent. Det er syv gange mere end de 2,6 procent, de udgjorde i 1985.

TABEL 13

Storkøbenhavnske kvarterer, hvor indvandrerandel er steget mest de seneste tyve år

	1985	2003	Vækst i andel
Brønshøj ¹	2,6	18,3	7-dobling
Greve Strand ²	1,6	8,8	6-dobling
Rødovre	1,9	9,7	5-dobling
Vallensbæk	2,6	12,7	5-dobling
Herlev	2,5	12,2	5-dobling
Storkøbenhavn i gennemsnit	3,8	11,4	3-dobling
Danmark i gennemsnit	1,5	5,9	4-dobling

Note: ¹) Inklusive Tingbjerg, Husum og Bellahøj, ²) Inklusive Hundige, Karlslunde og Mosede Strand

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

TABEL 14

Storkøbenhavnske områder, hvor overførselsindkomstmodtagere bor mest isoleret

	Andel	I-indeks
Brønshøj	19,7	31
København SV	25,6	29
København N	20,0	26
København NV	20,1	26
Brøndby	21,0	25

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Stop for overførselsmodtagere

Det er ikke kun i forhold til etnisk oprindelse, at der er sket relativt dramatiske udviklinger de seneste tyve år.

Overførselsindkomstmodtagerne er ikke længere koncentreret i de samme dele af Storkøbenhavn som før. I 1985 lå Vesterbro – sammen med Nørrebro og Nordvestkvarteret – i toppen i forhold til, hvor mange der modtog sociale ydelser. I hvert af de tre områder gjaldt det ca. hver fjerde i den erhvervsaktive alder.

Mens Nørrebro og Nordvest fortsat hører til blandt områderne med flest modtagere af overførselsindkomster, så er der i dag langt færre på Vesterbro – hvor andelen er faldet fra 24 til godt 16 procent. Vesterbro er, sammen med København K, den bydel, hvor faldet i andelen af overførselsindkomstmodtagere har været voldsomt.

Og de, der er tilbage, på Vesterbro, bor spredt. Det viser det såkaldte isolationsindeks, der angiver hvilken sandsynlighed en overførselsindkomstmodtager har for at møde en anden overførselsindkomstmodtager uden for sin hoveddør. På Vesterbro er sandsynligheden 18 procent – hvilket ligger under landsgennemsnittet på 21 pct.

For nylig meldte Københavns Kommune ud, at der fra nu af – i visse udsatte boligområder – er lukket for flere overførselsindkomstmodtagere. Der er simpelthen områder, hvor koncentrationen er for stor – der må ikke flytte flere ind. Tingbjerg, i den nordvestlige del af Brønshøj, var ét af områderne.

At overførselsmodtagerne rent faktisk bor meget samlet i Brønshøj, viser sig ved, at det er i Brønshøj, man finder det højeste isolationsindeks i Storkøbenhavn. I-indeks i Brønshøj er på 31 procent.

AF MARIE LOUISE SCHULTZ-NIELSEN

Fordel at bo i kommune med landsmænd

Undersøgelsen viser, at de positive effekter af netværk mere end opvejer de negative effekter af høj indvandrerkoncentration, når det drejer sig om landsmænd, og omvendt når der er tale om flygtninge af anden oprindelse.

Flygtninge integreres lettere på det danske arbejdsmarked, hvis de bor i kommune med landsmænd. Men det skal netop være

landsmænd. Bor de derimod sammen med flygtninge fra alle mulige andre oprindelseslande, så forringer det deres jobmuligheder.

Rockwool Fondens Forskningsenhed har i samarbejde med ph.d. Anna Piil Damm, Handelshøjskolen i Århus undersøgt, hvilken sammenhæng der er mellem arbejdsmarkedssucces og antallet af flygtninge i danske kommuner. Undersøgelsen, som er den første af sin art, viser, at det er godt for flygtninges beskæftigelse og indkomst at bo koncentreret – så længe de bor sammen med egne landsmænd.

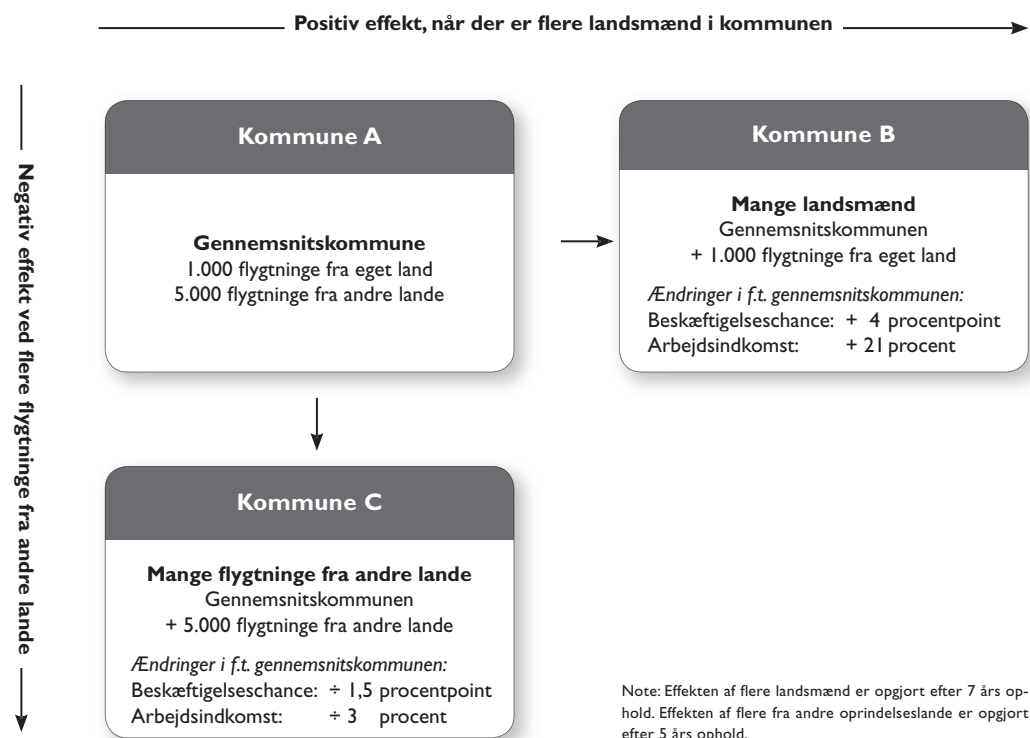
Flygtninge, som bor i en kommune med dobbelt så mange landsmænd, end der er i en gennemsnitskommune, vil have 4 procentpoint højere beskæftigelseschance og 21 procent højere indkomst end flygtninge i en gennemsnitskommune.

Modsat vil flygtninge, som bor i en kommune med dobbelt så mange flygtninge fra andre lande, end der bor i en gennemsnitskommune, have 1,5 procentpoint dårligere beskæftigelseschance og 3 procent lavere indkomst, end flygtninge i en gennemsnitskommune.

Modsatrettede effekter

Fra en teoretisk indgangsvinkel er der tale om to modsatrettede effekter. På den ene side sikrer etniske netværk indvandrerne adgang til ekstra ressourcer, som fremmer deres økonomiske integration. På den anden side virker etnisk koncentration hæmmende, når indvandrere skal lære sprog og normer. Undersøgelsen viser, at

FIGUR 4

de positive effekter af netværk mere end opvejer de negative effekter af høj indvandrerkoncentration, når det drejer sig om landsmænd, og omvendt når der er tale om flygtninge af anden oprindelse.

Der kan dog også være en anden grund til de positive resultater af mange landsmænd: Når flygtninge bor sammen med landsmænd, kan det være, at myndighederne i kommunen vil udvikle en hurtig målrettet arbejdsmarkedsindsats over for denne gruppe flygtninge.

Kun fordel for lavtuddannede

Det skal pointeres, at den positive netværkseffekt faktisk kun findes for lavtuddannede flygtninge. Hvis man gennemfører analysen for højt- og lavtuddannede hver for sig, så genfindes resultaterne kun for de lavtuddannede.

Årsagssammenhænge

Ved første øjekast klarer flygtninge sig generelt dårligt på arbejdsmarkedet i kommuner, hvor der bor mange flygtninge – både når der er mange landsmænd og mange flygtninge fra andre lande. Men sammenholdt med et andet resultat fra analysen, at flygtninge, der har det svært med det danske arbejdsmarked, foretrækker at bo i nærheden af mange landsmænd, bliver billedet som beskrevet: Mange landsmænd har så den nævnte positive effekt på flygtnings arbejdsmarkedssituation, mens den negative effekt af mange flygtninge af anden oprindelse stadig gælder. Disse resultater kan fortolkes som årsagssammenhænge, idet flygtninge, som er lige stærke eller lige svage i forhold til det danske arbejdsmarked, sammenlignes på tværs af kommuner med forskellig koncentration af landsmænd og andre flygtninge.

Hvad ved vi ikke (endnu)?

Det skal understreges, at de positive effekter af mange landsmænd i samme kommune kun øver indflydelse på løn og beskæftigelse, ikke nødvendigvis integration generelt.

Det er f.eks. muligt, at det har negative virkninger på andre af livets forhold, at befolkningsgrupperne ikke bor blandet,

TABEL 15

Betydningen af mange indvandrere for integration på arbejdsmarkedet. Hvad ved vi?

	Bopæls-kommunen	Nabolag/boligområde
<i>Effekten på beskæftigelseschance og arbejdsindkomst af:</i>		
Mange landsmænd i	+	?
Mange fra andre oprindelseslande i	+	?

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

og nytilkomne dermed ikke tvinges til at have med værtslandets borgere at gøre i det daglige.

Bemærk også at vi ikke har målt effekterne af at bo dør om dør med andre flygtninge – men blot i samme kommune. Man kan godt bo i samme kommune uden at bo dør om dør, og det sidste kan godt vise sig at have andre effekter end det første, hvilket fremtidige analyser vil afklare.

Tabel 15 opsummerer, hvad vi på nuværende tidspunkt ved om arbejdsmarkedssucces og koncentration af flygtninge. Hvad ved vi om effekten af mange landsmænd, af mange fra andre oprindelseslande, og hvad betyder det, om "de mange" bor i samme nabolag eller blot i samme kommune?

Som det fremgår af tabel 15, har vi med projektet her afdækket effekterne for halvdelen af tilfældene. Vi mangler stadig at undersøge, hvad det betyder, at der bor mange landsmænd hhv. mange fra andre oprindelseslande i en flygtnings nærmiljø altså i vedkommendes nabolag eller boligområde. Dette vil vi senere præsentere resultater for. Herefter vil vi forsøge at etablere resultater for indvandrere generelt og ikke kun for flygtninge som i dette projekt, men det er noget vanskeligere, og vi har endnu ikke overblik over, hvilke muligheder der er for at lave egentlige årsagsanalyser, når der er tale om indvandrere generelt og ikke kun flygtninge.

AF ANNA PHIL DAMM OG TORBEN TRANÆS

Rockwool Fondens Forskningsenhed. Nyhedsbrev (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i Enheden, herunder også stof af almindelig nyhedsmæssig værdi. Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse (Kun fotos er undtaget fra dette).

Ansvarshavende redaktører: Forskningschef Torben Tranæs og formidlingschef Bent Jensen.

Forskningsenhedens øvrige medarbejdere er: Forskningsassistent Martin Damgaard, forskningsassistent Duy Thanh Huynh, forsker Claus Larsen, forskningsassistent Marie Martinsen, forskningsassistent Jakob Lohilahti Mølgaard, forskningsassistent Mark Gervasini Nielsen, forsker Niels-Kenneth Nielsen, forsker Marie Louise Schultz-Nielsen og sekretær Mai-britt Sejberg.

Evt. praktiske spørgsmål i forbindelse med nyhedsbrevet besvares af Mai-britt Sejberg på tlf. 39 17 38 32. Fax: 39 20 52 19.

Adresse: Sejrøgade 11, 2100 København Ø. E-post: forskningsenheden@rff.dk. Hjemmeside: www.rff.dk